

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuntaliitto kiittää ympäristöministeriötä lausuntopyyntöä ja lausuu seuraavaa:

EU:n biodiversiteettistrategian tavoite on pysäyttää luontokato 2030 mennessä ja kaikki jäljellä olevat luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät tulee suojella tiukasti.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman ”Vahva ja välittävä Suomi” mukaan hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset, vanhat metsät.

Komission ohjeistuksen mukaan jäsenvaltioiden tuli tehdä luonnontilaisten ja vanhojen metsien kohteiden määrittelyyn, kartoitukseen ja tiukkaan suojeluun määritelmät vuoden 2023 loppuun mennessä. On siis välttämätöntä, että määritelmät/kriteerit nyt tehdään.

Suomessa vanhojen metsien laji on suurin uhanalaisten metsälajien ryhmä ja vanhojen metsien lisäsuojelun tarve on tunnistettu niin tiedeyhteisössä kuin nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa.

Komission ohjeen mukaan kansallisten menetelmien tulee pohjautua tieteeseen. Kriteerit on valmistelu riippumattomasti Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen toimesta. Raportissa (luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa, Syken raportteja 2/2024) on esitetty haarukka iän ja kuolleen puun määrän kynnyksarvoista vanhoille metsille.

Nyt lausunnoilla oleva kriteeristö on päätetty poliittisesti, ilman että kuitenkaan on julkaistu vaikutusten arviointia kriteereistä ja sen perusteella tehtävästä suojelusta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan vaikutusten arviointi olisi tullut tehdä ennen poliittista päätöstä.

Vaikutusten arvioinnin puuttuessa Kuntaliitto olettaa, että vanhojen metsien kriteereillä ei ole suoria ja välittömiä vaikutuksia kuntien toiminnan ja talouden kannalta.

Kuntalain (410/2015) 1.2 §:n mukaan kunnan tehtävänä on mm. edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa. Metsät, etenkin luonnontilaiset ja vanhat metsät tuovat kuntalaisille hyvinvointia mm. luonnon terveyshyötyjen sekä virkistyskäyttömahdollisuuksien vuoksi. Elinvoimaa kunnat saavat suojelualueiden tuoman matkailun ja kunnan yleisen vetovoiman kasvun kautta. Kunnille onkin tärkeää, että valtio suojelee kaikki luonnontilaiset ja vanhat metsänsä.

Valtioneuvosto ehdottaa vanhojen metsien kriteereiksi hyvin tiukkoja, Syken ja Luken raportissa esitettyjen liukuvien arvojen ylärajoja ja useiden kriteerien täyttymistä samanaikaisesti. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan kriteereitä täyttäviä kohteita löytyy Etelä-Suomesta hyvin vähän, eikä valtaosa nykyisistäkään vanhojen metsien suojelualueista täyttäisi kriteereitä, etenkin lahoppukriteereitä.

Syken ja Luken raportissa todetaan, että Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) kautta suojeltujen kohteiden lahoppumäärä on ollut keskimäärin 16,7 m³ hehtaarilla ja I-laatualueen kohteilla 29,6 m³ hehtaarilla. Nyt ehdotetut vanhojen metsien lahoppuun vaatimukset ovat hemi-eteläboreaalissa 50 m³/ha kuusi- ja lehtipuuvaltaisissa metsissä, mäntyvaltaisissa metsissä 40 m³/ha. Ehdotettujen kriteerien mukaisia lahoppumääriä etenkin eteläisessä Suomessa on hyvin vaikeaa löytää. Kuitenkin suurin metsiensuojelun lisästarve olisi Etelä-Suomessa.

Kriteereissä puilta vaaditaan niin korkea ikä ja niin suurta määrää lahoppuuta per hehtaari, että Suomesta ei ammattikartoittajien ja tutkijoiden mukaan tällaisia metsiä juurikaan enää löydy. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kriteerit vanhoille metsille lausunnolla olevassa luonnoksessa ovatkin liian tiukat.

Myös kuntien ja kaupunkien luonnon monimuotoisuustavoitteiden kannalta on tärkeää, että kriteerit aidosti tukevat luontokadon pysäyttämistä ja kääntämistä elpymisuralle.

Esityksen mukaan vanhan metsän kohteiden minimipinta-ala riippuu siitä, kuinka kohde voi säilyä ympäröivässä metsämaisemassa, yksityismailla esi-merkiksi: Etelä-Suomi 4 ha ja Pohjois-Suomi 8 ha, ellei kyseessä ole luontaisesti pienialainen kohde, kuten suon saareke tai vesistön saari.

Tätä pienemmätkin vanhan metsän alueet voivat olla paikallisesti hyvin tärkeitä luonnon monimuotoisuuden lisäksi kuntalaisille, etenkin jos alue sijaitsee taajamassa tai sen läheisyydessä. Jos nämä metsäalueet jäävät kriteerien ulkopuolelle, ja metsää ei suojella, voi tästä aiheutua mm. paikallisia maankäyttöön liittyviä konflikteja.

Valtion maiden kohteiden suojelu tulisi toteuttaa tiukkoja kohderajauksia laajempina tarkoituksenmukaisina ekologisina kokonaisuuksina ottaen huomioon rajausten merkityksen suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden kannalta. Erityisesti pienialaisten kohteiden ympärille tulee jättää suojavyöhykkeet.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että metsiä suojellaan myös muualla kuin Pohjois-Suomessa, sillä suurin osa väestöstä asuu etelässä. Vanhojen metsien suojelusta on hyötyä paitsi vanhojen metsien eliöstölle, myös ihmisille, eli kuntalaisille esimerkiksi luontaisten elinkeinojen ja luontomatkailun vahvistumisen kautta. Vanhoja metsiä tulee turvata eri puolella Suomea.

Nyt lausunnolla olevien kriteerien valmistelussa ollut ympäristöministeriön 11.3.2024 ehdotus vanhan metsän kriteereiksi on Kuntaliiton kannan mukaan parempi kuin nyt lausunnoille esitetty kriteeristö, joka perustuu maa- ja metsätalousministeriön ehdotukseen, joten kriteereitä tulisi jatkovalmistella YM:n ehdotuksen pohjalta. Etenkin nyt ehdotetut kriteerit valtapuuston keski-ikäsi ja kuolleen puun määräksi ovat niin korkeita, ettei lisäsuojelua riittävässä määrin, ja sen seurauksena luontokadon kääntymistä elpymisuralle ole odotettavissa.

Yksityismailla kriteerien piiriin kuuluvat metsät on tarkoitus suojella vapaaehtoisen METSO-ohjelman keinoin ja on tärkeää, että myös kunnille tarjotaan suojelukorvaus korkean suojeluarvon mukaisista metsistä. Kunnat ovat olleet aktiivisia suojelemaan ja ennallistamaan metsiään METSO-ohjelman avulla, ja METSO:n jatkosta ja riittävästä resursseista on huolehdittava.

Ennallistamiasetuksen toimeenpanemiseksi myös HELMI- ja NOUSU-hankkeiden rahoituksen riittävästä tasosta on huolehdittava.

On tärkeää, että myös Luonnonmetsä- ja Sápmi-työryhmän kartoituksissa valtionmaalta löytyneet potentiaaliset kohteet käydään inventoinneissa läpi ja kriteerit täyttävät kohteet suojellaan.

Riipinen Miira
Suomen Kuntaliitto ry

Maasilta Tommi
Suomen Kuntaliitto ry